

• найбільш важливими і якісно новими для подальшого реформування судової системи України слід визнати етап так званої "малої реформи" і сучасний етап комплексного реформування всієї судової системи України у відповідності з конституційним принципом спеціалізації.

Список використаної літератури. 1. Балух В.С. Історія комерційних судів: Історико – правове дослідження на прикладі Одеського комерційного суду (1808 – 1917). – Одеса: Юридична література, 2006. – 176 с. – С.17. 2. Татков В.І. Від комерційних судів імперії до господарських судів України. / Становлення господарської юрисдикції в Україні – 20 років досвіду. Проблеми і перспективи. Матеріали науково – практичної конференції 24 – 26 травня 2011 р. – Одеса: "Астропринт", 2011. – 594с. – С.15 – 23. 3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. №55 – XII// Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429. 4. Про арбітражний суд. Закон України від 4 червня 1991 р. №1142 – XII// Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 36, ст.469. 5. Конституція України. Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96 – ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. 6. Балух В.С. Організація і діяльність комерційних судів Російської імперії: історико-правове дослідження на прикладі Одеського комерційного суду (1808-1917) [Текст] : дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Балух Валерій Сергійович; Одеська національна юридична академія. – О., 2002. – 182 арк. – арк. 174-182. 7. Про порядок вирішення майнових спорів між державними установами та підприємствами, Положення, затверджене постановою Ради Народних Комісарів 21 листопада 1922 року// [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 8. Положення про Арбітражну комісію ВРНГ СРСР, затверджене постановою ЦВК і РНК СРСР від 12 лютого 1926 р. // [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 9. Електронний ресурс: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 10. Про державний арбітраж УРСР. Постанова ЦВК і Раднаркому УРСР від 5 червня 1931 р.// [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 11. Про державний арбітраж УРСР, Положення, затверджене постановою РНК УРСР 30 березня 1945 р.// [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 12. Про поліпшення роботи Державного арбітражу, постановова Ради Міністрів СРСР від 23 липня 1959 р. // [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 13. Про Державний арбітраж при Раді Міністрів СРСР, Положення, затверджене Радою Міністрів СРСР 17 серпня 1960 р. // [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 14. Про Державний арбітраж при Раді Міністрів УРСР, Положення, затверджене постановою Ради Міністрів УРСР від 1 жовтня 1960 р. №1639 // [Електронний ресурс]; Режим доступу:

<http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/print/1094>. 15. Конституція СРСР 1977 р. // [Електронний ресурс]; Режим доступу: <http://uris.org.ua/istoriya-gosudarstva-i-prava-ukrainy/konstitutsiya-srsr-1977-g>. 16. Про Концепцію судово – правової реформи в Україні. Постанова Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №30. – Ст.426. 17. Про внесення змін до Закону України "Про арбітражний суд", Закон України від 20 лютого 1997 р. №96/97 – ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 18, ст.124. 18. Про арбітражний суд. Закон України від 4 червня 1991 р. №1142 – XII// Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 36, ст.469. – Ст.5. 19. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні. Указ Президента України від 22 липня 1998 року // Офіційний вісник України. – 1999. – №21. – Ст.32. 20. Про судоустрій України/ Закон України від 07.07.2002 р. №3018-III// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 27-28, ст.180. 21. Про статус суддів. Закон України від 15.12.1992 р. №2862 – XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 8, ст.56. 22. Про органи суддівського самоврядування. Закон України від 02.02.1994 р. №3909 – XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 22, ст.138. 23. Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України. Закон України від 02.02.1994 р. №3911 – XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 22, ст.140. 24. Кримінально – процесуальний кодекс України. Кодекс, Закон України від 28.12.1960 р. №1001 – 05. //Відомості Верховної Ради, 1961, №2, ст. 15. 25. Цивільний процесуальний кодекс України. Кодекс. Закон України від 18.03.2004 р.№ 1618 – ІУ// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 40-41, 42, ст.492. 26. Арбітражний (Господарський) процесуальний кодекс України. Кодекс. Закон України від 06.11.1991 р. № 1798 – XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 6, ст.56. 27. Господарський процесуальний кодекс України. Кодекс. Закон України від 06.11.1991 р. № 1798 – XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 6, ст.56. 28. Парламентські слухання від 16 березня 2005 р. з питань здійснення судово – правової реформи в Україні // [Електронний ресурс]; Режим доступу: http://portal.rada.gov.ua/control/uk/publish/article/news_left?art_id=58160&cat_id=46666. 29. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів. Указ Президента України від 10 травня 2006 року № 3361/2006 [Електронний ресурс]; Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search=utf-8&oe=utf-8&aq=&rls=org.mozilla:en-US:official&client=firefox-a&channel=ffb>. 30. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 7 липня 2010 р. №2453 – VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 41-42, №43, №44 – 45, ст.529. 31. Положення про Науково – консультативну раду, Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 7 липня 2010 р. №2453 – VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 41-42, №43, №44 – 45, ст.529, ч.6 ст. 31.

Надійшла до редколегії 14.01.13

УДК 342.2:342.55(4)

Н. Мяловицька, д-р юрид. наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті досліджується конституційно-правовий статус суб'єктів Російської Федерації: республік, країв, областей, міст федерального значення, автономних утворень. Також розглядаються питання розмежування компетенції між основними рівнями державної влади – загальнонаціональним і регіональними.

Ключові слова: конституція, федерація, суб'єкт федерації, автономія, компетенція.

В статье исследуется конституционно-правовой статус субъектов Российской Федерации: республик, краев, областей, городов федерального значения, автономных образований. Также рассматриваются вопросы о разграничении компетенции между основными уровнями государственной власти – общенациональным и региональными.

Ключевые слова: конституция, федерация, субъект федерации, автономия, компетенция.

This article examines the constitutional and legal status of the Russian Federation: republics, territories, regions, federal cities, autonomous regions. Also addresses issues on the division of competences between the main levels of government – national and regional.

Key words: constitution, the federation, the subject of federation, autonomy, competence.

Обов'язковою умовою успішного розвитку федеративної держави є наявність у ній інтегративної основи, здатної консолідувати різноманітні етнополітичні й етнокультурні спільноти єдиною, соціально-визнаною системою цінностей.

Пострадянський період розвитку федералізму в Росії характеризується формуванням правової бази та його інституціональної складової, що забезпечують загалом функціонування саме такої форми держави, здійснення процесу наповнення політико-правових декларацій про федеральну природу російської державності реальним змістом. Водночас цей процес у багатьох випадках є болісним і суперечливим та супроводжується боротьбою політичних сил суспільства, інститутів держави, рівнів державної влади. Незавершеність

даного процесу ускладнює науковий аналіз його розуміння і прогнозування.

В оцінці російського федералізму необхідно враховувати історичні традиції народів, національних меншин, проявляти повагу і толерантне відношення до всіх культур та релігій. В сучасних умовах зробити це можна лише на основі принципів демократії та федералізму [1, с. 59].

Сучасна російська модель федеративного устрою держави базується на поєднанні двох принципів – етнопатриархального і територіального, що є одним із проявів її унікальності, відображення поліетнічного характеру суспільства.

У зв'язку з цим, великий інтерес викликає досвід федеративних країн у розв'язанні проблеми взаємодії

носин держави як єдиного цілого з її різними складовими частинами, а саме суб'єктами федерації.

Метою статті є узагальнення досвіду державного будівництва в Російській Федерації (РФ), зокрема визначення особливостей правового статусу суб'єктів РФ. Ця проблема висвітлювалася у працях А.Автомова, М. Баглая, Б. Габрічідзе, Д. Златопольського, О. Кутафіна, В. Ріяки, Б. Страшуна, Ю. Тихомирова, В. Чиркіна, В. Шаповала, Ю. Шемшученка та ін., але деякі аспекти цієї теми досліджені недостатньо, без урахування останніх подій, що характеризують конституційний розвиток РФ.

Росія складається з цілком різних за своїм правовим статусом суб'єктів федерації. Ці відмінності мають місце в соціально-економічному розвитку, етнічній і конфесійній структурі суспільства, що дає підстави для багатьох дослідників робити висновки про асиметричність федеративних відносин в Росії, розглядаючи асиметрію як дестабілізуючий фактор. Російський федералізм є справді асиметричним. Але, зважаючи на величезну територію країни, історичні, національні та інші особливості складу її населення, уникнути цієї асиметрії було б нереальним. Тому, як справедливо відзначає Д. І. Кабарухін, одним з найважливіших завдань державного будівництва в Росії має стати перетворення асиметричності федерації з дестабілізуючого фактора у фактор, що об'єднує, зміцнює багатонаціональне, багатоконфесійне російське суспільство [2, с. 392].

На час прийняття Конституції 1993 р. суб'єктами РФ були: 1) республіки (21); 2) колишні адміністративно-територіальні одиниці РРФСР – краї (6) і області (49); 3) міста федерального значення – Москва і Санкт-Петербург; 4) автономні утворення – 1 автономна область і 10 автономних округів. Така велика кількість складових частин Федерації (89) та різноманітність їхніх видів стала відображенням багатовікової історії розвитку Росії, особливостей багатонаціонального складу її населення.

Усі суб'єкти РФ рівноправні між собою у взаємовідносинах з федеральними органами державної влади, а також стосовно інших атрибутів конституційно-правового статусу: право мати конституцію або статут, власні органи влади, територію, законодавство, представництво в Раді Федерації Федеральних зборів тощо. Однак рівноправність їх не виключає відмінностей між ними, що й визначає асиметричність федерації. Розглянемо це питання детальніше.

Республіки у складі РФ утворені на національно-територіальній основі. Назви республік походять від назви корінних етнічних груп, хоча вони становлять більшість серед населення лише в небагатьох з них (у 6 із 21). При своєння і зміни назви – прерогатива республіки.

Статус республіки характеризується насамперед тим, що вона визначається як державне формування: має свою Конституцію, державні символи (герб, прапор, гімн), які відображають національно-історичну символіку народу, а також має право встановлювати свої почесні звання і державні нагороди. Однак влада в республіках не повністю суверенна: вони самостійні лише в межах, установлених федеральною конституцією, яка на всій території федерації має верховенство.

Конституція республіки – це не так форма правового документа, як його зміст. Вона може називатися інакше (наприклад, у Республіці Калмикія діє Степове Уложення), але має бути Основним Законом, якщо містить конституційні положення.

Республіки мають право самостійно визначати свої державні мови. В органах державної влади, органах місцевого самоврядування, державних установах республік ці мови вживаються нарівні з державною мовою

Російської Федерації, тобто російською (ст. 68 Конституції РФ) [3, с. 285]. У республіках, де титульна (корінна) нація становить більшість населення, законодавчо закріплена двомовність, багатомовність закріплена у багатомовній Республіці Дагестан. Двомовність прийнята і в деяких республіках, де титульна нація не становить більшості населення, наприклад у Калмикії й Татарстані. Водночас слід відзначити, що це не всі республіки прийняли свої закони про мови. У деяких республіках існує своє громадянство, однак це нововведення практичного значення не має, оскільки надавати статус громадянина має право лише Федерація.

Перелічені вище особливості правового статусу республік порівняно з іншими суб'єктами РФ не дають однак підстав стверджувати, що республіки мають спеціальний статус у федеративному устрої Росії. Щодо того, чи є вони політичними автономіями чи членами союзної держави, то з цього питання існують різні погляди. Більшість авторів схильні не вважати їх автономіями, мотивуючи це тим, що в конституціях республік, як і в Конституції РФ, цей термін не згадується. На нашу думку, з часу прийняття Конституції РФ в 1993 р., коли закінчився період "параду суверенітетів", усі республіки, що входять до складу РФ, слід вважати автономіями з високим рівнем компетенції [4, с. 262].

Краї, області, міста федерального значення є державно-територіальними утвореннями, правовий статус яких визначається Конституцією РФ та статутами. Уперше право ухвалювати статuti країнами і областями було закріплено ще до прийняття Конституції РФ Законом РФ від 5 березня 1992 р. "Про крайову, обласну Раду народних депутатів і крайову, обласну адміністрацію" [5].

Статут краю, області, міста федерального значення визначає організацію державної влади, порядок нормотворчої діяльності, організацію місцевого самоврядування, а також інші питання. Йому властиві всі ознаки конституції. Не випадково статuti деяких суб'єктів федерації називаються основним законом, проголошуються конституційним або основним правовим актом, державно-правовою основою соціально-економічного, політичного і культурного життя відповідного державно-територіального утворення.

Водночас досвід законотворчості суб'єктів РФ упродовж останніх сімнадцяти років свідчить про наявність серйозних проблем у цій сфері їх діяльності, найгострішою серед яких є методологічна дефектність, декларативність і невизначеність прийнятих законодавчих актів. На думку М. І. Воробйова, у багатьох регіонах спостерігається спрощений підхід до законотворчості, неправильно визначається предмет законодавчого регулювання і форма закону, механізми реалізації законів не мають потрібної конкретності та адресності. Наслідком такої розробки законів є поява не пристосованого для функціонування документа, який не може мати тривалої дії [6, с. 367].

Автономна область і автономні округи є національно-територіальними утвореннями у складі РФ. Що стосується Єврейської автономної області, то її збереження після дезінтеграції СРСР є радше даниною традиції, оскільки єврейського населення у цій області залишилося дуже мало. Автономні округи за чисельністю і структурою населення невеликі й багатонаціональні. Їхнє існування можна пояснити історичною необхідністю забезпечити малим народам Сибіру і Крайньої Півночі можливість розвитку та захисту своїх національних інтересів.

Єврейська автономна область входить до РФ безпосередньо відповідно до закону РРФСР від 15 грудня 1990 р., за яким усі п'ять автономних областей були виведені з прямої адміністративно-правової залежності

від країв і підпорядковані безпосередньо органам федеральної влади.

Такий же статус мав Чукотський автономний округ, який законом РФ від 17 червня 1992 р. був виділений з Магаданської області і визнаний таким, що безпосередньо входить до складу РФ [7]. Конституційний Суд РФ своєю постановою від 11 травня 1993 р. підтвердив конституційність цього закону [8, с. 562].

Решта автономних округів вважаються такими, що входять до краю чи області, оскільки вони не заявили про інше. Однак визнання цього факту не означає підтвердження попереднього характеру відносин між ними, які регулювалися Конституцією РРФСР 1978 р. Автономний округ, входячи до складу краю чи області, не втрачає набутих відповідно до Конституції 1993 р. державно-правових атрибутів статусу самостійного суб'єкта федерації. Характер таких відносин породжує, безперечно, певні складнощі у практичній діяльності органів влади в автономних округах. "Входження" автономного округу до складу краю, області передбачає обов'язок органів державної влади обох рівноправних суб'єктів РФ забезпечувати збереження територіальної цілісності та єдності в інтересах населення краю, області [9].

Конституційно-правовий статус автономної області, автономного округу визначаються Конституцією РФ та статутами цих національно-територіальних утворень, що ухвалюються законодавчим (представницьким) органом відповідного суб'єкта РФ (ч. 2 ст. 66 Конституції РФ).

Принципове значення має порядок зміни статусу суб'єкта РФ. Його можна змінити відповідно до конституційного закону, прийняття якого передбачено ст. 66 Конституції РФ. Зміна статусу суб'єкта федерації допустима: а) у межах РФ, форм і принципів її устрою; б) за взаємною згодою РФ та її суб'єкта, що виявив бажання змінити статус. Не вважається зміною статусу суб'єкта: зміна його назви, якщо вона не пов'язана зі зміною виду суб'єкта федерації; зміна кордонів між суб'єктами Федерації; зміна прав і обов'язків суб'єкта Федерації у зв'язку з передачею Федерацією йому частини своїх повноважень.

У Конституції передбачена й можливість утворення у складі РФ нового суб'єкта, а також прийняття до Федерації нового суб'єкта, територія якого до цього була у складі іншої держави, або цей суб'єкт був незалежною державою. Практична реалізація цієї можливості регулюється Федеральним законом від 17 грудня 2001 р. "Про порядок прийняття до РФ та утворення у її складі нового суб'єкта Російської Федерації" [10].

Ініціатором пропозиції про прийняття до РФ іноземної держави (або її частини) як нового суб'єкта федерації та укладення у зв'язку з цим міжнародного договору має бути зацікавлена іноземна держава. Розгляд пропозиції та прийняття рішень, що торкаються укладення міжнародного договору, здійснюються відповідно до Федерального закону від 15 липня 1995 р. "Про міжнародні договори Російської Федерації" [11].

Закріплення основ російського федералізму не можна вважати завершеним. Останнім часом відбулося об'єднання деяких автономних округів з адміністративно-територіальними одиницями, до яких ці округи раніше входили, внаслідок цього змінився статус і відповідних суб'єктів федерації.

Таким чином, загальна кількість суб'єктів РФ порівняно з переліком їх на час прийняття Конституції РФ 1993 р. скоротилася з 89 до 83.

Серед багатоаспектних, багатогранних елементів федералізму питання про розмежування компетенції (предметів відання і повноважень) між основними рівнями державної влади – загальнонаціональними і регіональними є ключовим для характеристики державного

устрою будь-якої федеративної держави. Баланс відносин між ними визначає ступінь автономності складових частин федерації, їхню політико-ресурсну базу і водночас рівень децентралізації та демократизації суспільства.

В Конституції РФ для предметного розмежування компетенції між РФ та її суб'єктами вживається термін "відання". Стаття 71 Конституції містить перелік питань, що знаходяться у віданні Федерації, ст. 72 – перелік питань, що знаходяться у спільному віданні Федерації та її суб'єктів, а в ст. 73 закріплена (без переліку питань) вся залишкова (тобто за межами відання перших двох) компетенція суб'єктів Федерації.

Розмежування предметів відання та повноважень між органами державної влади Федерації та її суб'єктами можливе лише на основі Конституції, Федеративного договору та інших договорів з цих питань. Це положення включено до числа засад конституційного ладу (ч. 3 ст. 11 Конституції), воно покликане запобігати розв'язанню проблеми розмежування у неправових формах або хоча б шляхом прийняття законів, а також постанов органів виконавчої влади.

Віднесення Конституцією тих чи інших питань до числа предметів відання Федерації означає встановлення виключної компетенції федеральних органів і неможливість втручання у цю сферу органів державної влади суб'єктів Федерації.

Предмети відання та повноваження органів Федерації, які закріплені у ст. 71 Конституції РФ, можна умовно поділити на кілька груп: 1) питання державного будівництва; 2) питання регулювання економіки та соціального розвитку; 3) питання зовнішньої політики та зовнішньоекономічної діяльності; 4) питання оборони та охорони кордону; 5) питання створення правоохоронних органів та правової системи; 6) питання метеорології, статистичної звітності та ін.; 7) державні нагороди та почесні звання РФ.

Найбільш проблемною ланкою у федеративному механізмі, як вважають Ю. О. Тихомиров і Е. В. Талапіна, є предмети спільного відання у сфері суспільних відносин, регулювання якої віднесено Конституцією РФ як до компетенції РФ, так і до компетенції її суб'єктів [12, с. 183].

Право ухвалення законів щодо предметів спільного відання надаються одночасно як РФ, так і суб'єкту Федерації. Але у разі, коли регіональний закон суперечить федеральному, він має бути приведений у відповідність до федерального закону.

Якщо узагальнити складові частини виключного відання РФ та її спільного відання із суб'єктами РФ, то можна говорити про такі елементи: прийняття, зміна Конституції РФ та федеральних законів, забезпечення відповідності їм конституцій, статутів, законів та інших нормативних правових актів суб'єктів РФ; галузі законодавства та сфери правового регулювання; устрій держави та її території, кордонів; побудова органів державної влади та місцевого самоврядування; конституційний статус людини і громадянина; головні види політичної діяльності; основні об'єкти економічної, соціальної та екологічної діяльності; єдині державні атрибути, нормативи. Усі ці об'єднання і групи предметів відання умовні і охоплюють понад 120 конкретних об'єктів [13, с. 114-115].

Відповідно до Федерального закону від 24 червня 1999 р. "Про принципи та порядок розмежування предметів відання і повноважень між органами державної влади Російської Федерації та органами державної влади суб'єктів Російської Федерації" [14], орган державної влади суб'єкта РФ може укладати із органом влади РФ договір про розмежування (при прямому визначенні, федеральному законі предмету спільного відання на

допустимість його укладання, а при відсутності федерального закону щодо предмета спільного відання – з умовою приведення зазначеного договору у відповідність закону після його прийняття). Договір може конкретизувати предмети спільного відання з урахуванням політичних, економічних, соціальних, географічних, етнічних та інших особливостей суб'єктів РФ. В юридичній літературі відзначається, що метою запровадження концепції спільних повноважень (предметів відання) було забезпечення взаємозв'язку, співробітництва Федерації та суб'єктів у вирішенні загальних справ, але, як справедливо відзначає В. Є. Чиркін, закладені не лише необхідні елементи взаємодії, а й елементи конфліктності [15, с. 9]. На думку Т. М. Пряхіної, ст. 72 Конституції РФ просто містить елементи конфліктності, вона окреслює конфліктну зону федеральних відносин [16, с. 70]. Третім способом визначення предметів відання та повноважень є формулювання виключної сфери відання суб'єктів федерації. Стаття 73 Конституції РФ визначає, що поза межами відання РФ та повноважень РФ щодо предметів спільного відання РФ та суб'єктів РФ суб'єкти РФ мають усю повноту державної влади. Зміст цієї статті органічно пов'язаний із ст. 71 та 72 Конституції та іншими її статтями, що визначають загальні засади федеративного устрою (ст. 5), конституційні основи розмежування предметів відання та повноважень між федерацією та її суб'єктами (ч. 2 п. 3 ст. 11), формулюють положення про статус суб'єктів, а також про порядок його визначення і змін.

Предмети відання суб'єктів визначаються в конституціях або статутах суб'єктів РФ, виходячи із обсягу їхніх прав, які передбачені конституційним розмежуванням предметів відання (ст. 73 Конституції РФ).

Завершуючи розгляд проблеми розмежування компетенції між органами державної влади РФ та суб'єктів РФ можна дійти висновку, що характер їхніх відносин у цій сфері ще не відповідає об'єктивним критеріям оптимального поєднання централізації та децентралізації державної влади і потребує подальшого вдосконалення. Сучасна російська модель федеративного устрою держави базується на поєднанні двох принципів – етнонаціонального і територіального, що є одним із проявів її унікальності, відображенням поліетнічного характеру суспільства. Усі суб'єкти федерації є рівноправними між собою та у взаємовідносинах з федеральними органами

державної влади, однак їх рівноправність не виключає наявності відмінностей між ними в соціально – економічному розвитку, етнічній і конфесійній структурі суспільства тощо. Дестабілізуючий потенціал, що закладений у цих відмінностях стримується застосуванням різних форм територіальної, екстериторіальної автономії.

Список використаної літератури. 1. Гайдук В. В. Вопросы федеративной демократии и унитарного авторитаризма / В. В. Гайдук // Евразийский юридический журнал. – 2010. – № 12 (31). – С. 57-59. 2. Кабарухин Д. И. Эволюция правовой институционализации российского федерализма / Д. И. Кабарухин ; научные труды. Российская академия юридических наук. – [Вып. 7 в 2 т.]. – М. : Юрист, 2007. – [Т. 1]. – С. 392–397. 3. Комментарий к Конституции Российской Федерации. – М. : Фонд "Правовая культура", 1996. – 552 с. 4. Баглай М. В. Конституционное право Российской Федерации / М. В. Баглай, Б. Н. Габричидзе. – М. : ИНФРА, 1996. – 512 с. 5. О краевом, областном Совете народных депутатов и краевой, областной администрации : Закон Российской Федерации от 05.03.1992 г. / Ведомости Верховного Совета Российской Федерации. – 1992. – № 13. – Ст. 663. 6. Воробьев Н. И. Региональное законодательство как фактор правового обеспечения приоритетных национальных проектов / Н. И. Воробьев : научные труды. Российская академия юридических наук. – [Вып. 7. в 2 т.] – М. : Юрист, 2007. – [Т. 1]. – С. 364–368. 7. О непосредственном вхождении Чукотского автономного округа в состав Российской Федерации : Закон Российской Федерации от 17.06.1992 г. / Ведомости Верховного Совета Российской Федерации. – 1992. – № 28. – Ст. 1618. 8. Конституционный Суд Российской Федерации. Постановления. Определения. 1992–1996. / [сост. и отв. ред. д.ю.н., проф. Т. Г. Морщакова]. – М. : Новый юрист, 1997. – 688 с. 9. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 14 июля 1997 г. № 12-П "По делу о толковании содержащегося в части 4 статьи 66 Конституции Российской Федерации положения о вхождении автономного округа в состав края, области // Собрание законодательства Российской Федерации. – 1997. – № 29. – Ст. 3581. 10. О порядке принятия в Российскую Федерацию и образование в ее составе нового субъекта Российской Федерации : Федеральный закон от 17.12.2001 г. / Собрание законодательства Российской Федерации. – 2001. – № 52. 11. О международных договорах Российской Федерации : от 15.07.1997 г. / Ведомости Федерального Собрания Российской Федерации. – 1995. – № 21. – Ст. 98. 12. Тихомиров Ю. А. Введение в российское право / Ю. А. Тихомиров, Э. В. Талалина. – М. : ООО "Гордециздат", 2003. – 656 с. 13. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Ю. А. Тихомиров. – М. : Юринформцентр., 2001. – 355 с. 14. О принципах и порядке разграничения предметов ведения и полномочий между органами государственной власти Российской Федерации и органами государственной власти субъектов Российской Федерации от 24.06.1999 г. / Собрание законодательства Российской Федерации. – 1999. – № 26. – Ст. 3176. 15. Чиркин В. Е. Предметы ведения федерации и ее субъектов: разграничение, сотрудничество, субсидиарность / В. Е. Чиркин // Государство и право. – 2002. – № 5. – С. 5–12. 16. Пряхина Т. М. Централизация и децентрализация государственной власти: проблемы разрешения конфликтов / Централизм, демократизм, децентрализация в современном государстве: конституционные вопросы : матер. Междунар. науч. конф. (Москва, 7–9 апреля 2005 г.) ; [под ред. С.А. Авакьяна]. – М. : ТК Велби, 2006. – С. 69–72.

Надійшла до редколегії 14.01.13

С. Фурса, д-р юрид. наук, проф.

ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ВИКОНАВЧИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУТНІСТЬ, СИСТЕМА, ОЗНАКИ, ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Розкрито сутність та систему виконавчих правовідносин, сформульовано дефініцію виконавчих процесуальних відносин, їх ознаки та дано пізні підстави для класифікації даних правовідносин

Ключові слова: виконавчі правовідносин, виконавчі процесуальні правовідносин, державна виконавча служба, державний виконавець, стягувач, боржник

Раскрыта сущность и система исполнительных правоотношений, сформулировано дефиницию исполнительных процессуальных правоотношений, их признаки, приведены разные основания классификации данных правоотношений.

Ключевые слова: исполнительные правоотношения, исполнительные процессуальные правоотношения, государственная исполнительная служба, государственный исполнитель, взыскатель, должник.

The essence and the executive relationships, Definitions executive procedural relations, their characteristics and reasons given later to classify these relationships

Key words: legal executive, executive legal proceedings, Bailiffs, bailiff, pulling the debtor

